

מקום הדלקת נר חנוכה לתלמידי ישיבות

הרב אלישע אבינר

טור או"ח חנוכה סימן תרעז

אכסנאי חייב להדליק בפני עצמו ואינו יוצא בשל בעל הבית, ומיהו בפרוטה שיתן לו וישתתף עמו סגי. ואם מדליקין עליו בביתו אינו צריך יותר. ואם יש לו פתח פתוח לעצמו אינו יוצא במה שמדליקין בביתו ולא במה שישתתף עם בעל הבית אלא צריך להדליק בפתחו.

כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בתשובות: בן האוכל אצל אביו או האוכל אצל חברו ויש לו בית מיוחד לשינה צריך להדליק שכיון שיש לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר. ואפילו לדין שאנו מדליקין בפנים ומסתמא בני חצר יודעין שאוכל במקום אחר אפילו הכי שייך חשד כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואים שאינו מדליק ע"כ.

שו"ת הרשב"א ח"א סי' תקמב

מי שאוכל בבית חמיו הוא ואשתו ובניו אפילו פתח בבא לנפשיה דינו כאכסנאי נשוי או לא? - גם מי שאוכל על שלחן בעל הבית אפילו שוכב בבית בפני עצמו אינו צריך להדליק, אבל מכל מקום צריך להשתתף או שיקנה לו בעל הבית חלק בשמן ופתילות. ולא דמי לאכסנאי שמדליק בתוך ביתו דהתם כבר הדליקו עליו. אבל זה צריך הוא להדליק כאכסנאי שאין לו בית במקום אחר דצריך לאשתתפי בפרוטה.

האם ישנה מחלוקת בין הרשב"א לרא"ש?

דרכי משה

ובתשובת הרשב"א (ח"א) סימן תקמ"ב כתב דבזמן הזה ידליק במקום שאוכל ולא במקום ששוכב וכבר כתבתי למעלה סימן תרע"א (אות ט) דבזמן הזה דאנו מדליקין בפנים לגמרי ליכא למיחש כלל לעוברים ושבים אם כן אפשר דגם הרא"ש מודה דמדליק במקום שאוכל ולא במקום ששוכב:

ב"ח

ומ"ש הרא"ש ואפילו לדין וכו'. היינו כדפי' בסימן תרע"א ותרע"ב שהיו מדליקין בפתח הבית הסמוך לחצר אלא שהיו מדליקין בפנים ואיכא חשדא מעוברים ושבים בחצר כשאין מבני החצר והפתח פתוח ולא הדליק. אבל לדין שמדליקין בבית החורף בפנים ליכא חשדא אלא מבני הבית והם יודעים שמדליק במקום שאוכל.

שבט הלוי ח"ג סי' פג

ובפוסקים ג' הבנות בזה: דעת הב"י דתשובת הרשב"א הוא מחלוקת על פסק הרא"ש, דלהרא"ש מדליק במקום שינה ולהרשב"א במקום אכילה. והרמ"א בד"מ מסופק בזה, וסיים דבזה"ז אפשר דגם הרא"ש מודה דמדליק במקום שאוכל ולא במקום ששוכב. ודעת הב"ח ומג"א דעת שלישיית להכריע בפשיטות דבזה"ז הרא"ש מודה להרשב"א דידליק במקום שאוכל.

שו"ע או"ח סי' תרעז סעיף א

אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה; ואם יש לו פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו, אף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית [משנה ברורה: טעמו שכיון שיש לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו איכא חשדא אם אינו מדליק שאין

העולם יודעין שאוכל במקום אחר. טור], והוא הדין לבן האוכל אצל אביו. הגה: וי"א דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש, ידליק במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א)

ביאור הלכה, פתח פתוח וכו'

לכאורה כיון דהטעם משום חשדא דעוברים ושבים א"כ בזמנינו דמדליקין בפנים תו ליכא חשדא זו וכמו שכתב בהג"ה בסוף סימן תרע"א ואמאי מחמירין ביש לו פתח פתוח. אמנם אח"כ מצאתי במהרי"ל בסימן קמ"ה בהיפך מדברי, דמשמע שם בפשטיות לשונו דהאידינא שמדליקין הכל בפנים בבית ע"כ כל אורח אפילו ידע בודאי שמדליק אשתו בביתו בעבורו מ"מ צריך להדליק באכסניא לעצמו דמי יודע באכסניא שהוא נשוי ואשתו מדלקת עליו בביתו ואתו למיחשדיה שאינו מדליק נר חנוכה. וגם מוכח שם בתשובה שמהרי"ל דעתו כמהרי"ו דהשתא רובא דעלמא אין משתתפין מפני שהמנהג הוא שכל אחד מדליק לעצמו ואתו למיחשדיה (ואף דאפשר דאנשי הבית ידעו שנשתתף עם בע"ה בשמן לא ניתן דברינו לשיעורין). ומ"מ קשה על הרמ"א ממ"ג, אי ס"ל כמהרי"ל דהשתא מפני שמדליקין בפנים גרע טפי היה לו להגיה דבימינו אפילו אין פתח פתוח צריך להדליק לעצמו, ואי לא ס"ל כסברת מהרי"ל היה לו להקל אפילו פתח פתוח וצ"ע:

ט"ז שם ס"ק ב

וי"א דבזמן הזה כו' ידליק במקום שאוכל. - בתשו' רשב"א... עכ"ל. מזה יליף רמ"א דלא אזלינן בתר מקום השינה דא"כ ה"ל לזה חיוב להדליק במקום ששוכב ונראה דגם רמ"א לא מיירי אלא במי שיש לו תמיד חדר מיוחד לאכילה וחדר אחר לשכיבה אך העיקר הוא חדר האכילה וכנדון דהרשב"א שזכרתי. משא"כ במי שיש לו דירה בעיר והולך פעם א' חוץ לביתו וסועד אצל חברו, פשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית שהוא אוכל שם פ"א אצל חברו אלא צריך לילך לביתו ולהדליק שם. ואם אחזו תאות האכילה ואינו רוצה לזוז משם עכשיו, יצוה לבני ביתו שידלקו עליו בביתו, דאותו בית שהוא סועד שם אין דינו אלא כאכסניא שמדליקין עליו בבית והוא אינו מדליק במקום שהוא. ואפי' למ"ש בסמוך דאכסניא רשאי להדליק גם במקום שהוא שם היינו שעכשיו תהיה גם שכיבתו שם משא"כ בזה שיאכל כאן שעה או שתיים וישוב למקומו, אין שום סברא לו' שידליק שם ולא בביתו, דזה הוה כאלו עומד בשעת הדלק' על רחוב העיר דאין שייך לו שם הדלקה. הגם שראיתי קצת בני אדם בשע' שאוכלי' בסעוד' אצל אדם אחר שולחים אחר נרותיהם ודולקים שם וסומכים על הג"ה זו. וטעות הוא בידם ואינם מבינים דבר זה.

וז"ל רש"ל: חתן האוכל בבית חמיו אם יש יכולת בידו אפי' ישן בבית חמיו לא ישתתף אלא לעצמו משום המהדרין שהרי הוא איש וביתו ואם ישן בבית אחר פשיטא שחייב להדליק במקום שישן עכ"ל והוא נגד דעת הרשב"א שזכרתי.

ולע"ד דברי הרשב"א עיקר בזה וראיה מעירוב חצרות סי' ש"ע ס"ה מי שאוכל במקום א' וישן במקום אחר מקום האכילה עיקר כו'. ואף שכתב הטור בשם הרא"ש דחייב להדליק במקום השינה אין סותר זה דשם מיירי לדין התלמוד והפוסקי' הראשונים שצריך להזהר מחשד וכמ"ש הטור כאן מפני השכנים כו' מה שאין כן לדין שמדליקין בפנים ואין היכר אלא לבני הבית... לא איכפת לן במקום השינה שהרי בני הבית הם יודעים שקבוע דירתו לאכילה במקום אחר ושם הוא מדליק כנלע"ד ברור בזה,

משנה ברורה

(יב) במקום שאוכל - דמקום אכילתו עיקר. ודוקא לענין אכסניא הנ"ל שאין ביתו אצלו או לענין בן הסמוך על שולחן אביו [כ]. אבל מי שסועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר צריך לילך לביתו להדליק שם נר חנוכה ואם אינו רוצה לזוז ממקום שסועד יצוה לאשתו שתדליק עליו בביתו ומ"מ מצוה בו יותר מבשלוחו ועיין בבה"ל.

ביאור הלכה

במקום שאוכל - עיין מ"ב דמי שסועד אצל חברו באקראי ויש לו שם בית באותו העיר וכו'. ודוקא באופן זה אבל אם הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על ח' ימי חנוכה דבר ברור הוא שכיון שסועד וישן שם כל ימי

חנוכה אף שביום אוכל אכילת עראי בביתו שאינו מדליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה דכיון שאין שום אדם בבית למי ידליק וכ"ש האידינא שההיכר לבני הבית וכיון שישנים בני הבית שם ידליקו [פר"ח]

אגרות משה או"ח ח"ד

"צריכין להדליק במקום הלינה משום שמקום הלינה הוא מיוחד יותר ממקום האכילה שאינו מיוחד כלל לשום פרטי, וגם אף מקום קבוע בשעת האכילה אין להחשיב אף שכל אחד החזיק לו מקום לישיב שם כל ימי היותו בישיבה שודאי ליכא שום קפידא לא לו ולא למנהלים היכן הוא יושב, אבל מקום הלינה הוא מקום שנקבע לכל אחד באיזה חדר הוא ילין וגם כל חפציו שיש לו מניח שם, וגם בחדר ההוא עצמו יש לכל אחד מטה קבועה שעומדת במקום אחד כל הזמן שלכן מקום הלינה הוא נחשב מקום מיוחד ושם צריך להדליק נר חנוכה, ואם היה שייך שיברך כל אחד במקום המיוחד רק לו דהוא במקום הסמוך למטתו שרק הוא המשתמש שם היה עדיף, אבל אין זה קפידא מאחר שכל אחד משתמש באיזה דברים גם בכל החדר, שלכן כיון שטוב יותר להדליק אצל החלון ולא לכולן יש חלון אצל מטתו יכול כל אחד להדליק אצל חלון שבחדרו אף שאינו אצל מטתו".

הליכות שלמה

הסדר דלהלן: א- בחדר האוהל
שבחדר, אם הוא למעלה
בבנין י"ו הישיבה י"ח 32,
הליכות שלמה עמוד מס' 285 >מועדי חשו

ז. ולא מיציעיא
בנין שבו חדר
דשפיר דמי, ל
משלהם כלל ציש
צה תשמשי דיור
השינה עדיף
צישיצה שרשאים
להדלקתם (ואפי'
הם צצנינים נפרד
יוצאים ידי חובת
ירלו יהדרו
הישיבה 33.

הליכות שלמה עמוד מס' 285 >מועדי השנה

מ ק
ח.

הנהגה

עשי
כשו
דהל
למל
גס
שכח
שהו

.27

דברי

הפמ

.29

ורש

ח

על י

שלי

לחד

מכל

שטר

וזה

(משו

כולל

ה. ג

דיבו

שיגר

יש י

מיד

אלו

דמש

דבנד

הל

דף מקורות

מנחת אשר

ולא ירדתי לסוף דבריהם, דמה ענין "מקום מיוחד" וכי יש נפ"מ בין מקום אכילה לרבים או למעטים והלא כל תלמידי הישיבה אוכלים בחדר האוכל וכשם שחדרי הפנימיה מיוחדים להם לשינה כך חדר האוכל מיוחד לאכילתם. וביותר תמוה מש"כ שם דלכתחלה עדיף שכל בחור ידליק סמוך למטתו כיון שמקום זה מיוחד רק לו, אלא שאין חלון סמוך לכל מטה ומטה, ולא הבנתי מה ענין יש להדליק במקום מסויים ומיוחד רק לו...

סוף דבר, נראה לכאורה דהוראת החזו"א והגרש"ז אוירבך ברורה ועדיף טפי להדליק נ"ח בחדר האוכל שבישיבה ולא בחדרי הפנימיה.

אמנם אין הדברים אמורים אלא כששני המקומות שוין מבחינת דקדוקי ההלכה, כגון שבשניהם יש חלון סמוך לרה"ר או שהם שוכנים בבנינים נפרדים ובכל אחד מהם יש פתח לרה"ר, או למנהגם של המדליקים בתוך הבית ובשניהם יש אפשרות להדליק סמוך לפתח, אבל אם באחד משני המקומות, בחדר האוכל או בפנימיה אין דלת או חלון לרה"ר, ואין אפשרות לקיים את המצוה כהידורה ידליק במקום שאפשר לקיים את המצוה כתיקונה, שהרי מדברי המשנ"ב בס"ק ח' למדנו דאף שעיקר מקום ההדלקה במקום האכילה גם במקום השינה יוצא יד"ח, ומשו"כ כתב דמאחר וצריך להדליק בפתח של מקום שינתו משום חשדא יברך על הדלקה זו ופטור מלהדליק או להשתתף בפרוטה במקום שהוא אוכל, ותרתי למדנו מדבריו: א. אף שעדיף להדליק במקום שהוא אוכל יוצא יד"ח אף במקום שהוא ישן. ב. לא הטריחוהו להדליק בשני מקומות, מאחר וצריך הוא להדליק משום חשדא במקום שהוא ישן. ולפי"ז נראה דאם בחדר האוכל אין אפשרות לקיים את מצות הנר בפרטיה ודקדוקיה ובחדרי הפנימיה ישנה אפשרות זו, עדיף להדליק בחדרי הפנימיה.

שבת דף כב א

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח.

רש"י

מצוה להניחה - בחצר או ברשות הרבים בטפח הסמוך לפתח, שאם ירחיקנו להלן מן הפתח - אינו ניכר שבעל הבית הניחו שם.

שו"ת שבט הלוי חלק ג סימן פג

היוצא מזה דבין להרשב"א ובין להרא"ש ידליק במקום שהוא אוכל בזמן דליכא חשדא... מיהו בישיבה עצמה ובפרט במקום שהבחורים לנין ג"כ שם אין הבדל אם מדליק במקום השינה או במקום אכילה כיון דשניהם בבית א', כמו דאין הבדל בבית פרטי אם מדליק בחדר זה או בחדר זה. ובישיבות גדולות נראה דיותר יש להדליק בחדרם כיון דמיוחד להם מבחדר האוכל דאיכא רבוי אוכלוסין ואינו ניכר כ"כ. וע"פ הנ"ל יראה בענין שאלתו אם יכולים להדליק בביהמ"ד דיראה כן דאפשר להדליק גם בביהמ"ד כיון שהוא באותו בית ששוהה ואוכל שם והוא כחדר א' בדירה פרטית. גם אין שום חשד אם לא ידליק בחדר אוכל. וגם הביהמ"ד נקרא בי רבנן על שם שדרין שם כל היום ושוהים שם כבביתם. וע"כ מותר להם גם לאכול ולשתות שם כמבואר בש"ס מגילה ובאו"ח סי' קנ"א ס"א ועיי"ש בס"ד.

דף מקורות

נכד הגר"מ פיינשטיין בשם סבו

העיקר לענין מקום הדלקת נ"ח הוי המקום היותר קבוע והיותר פרטי לאדם עצמו (כגון לבני ישיבה). ואם שווים המקומות מקום האכילה הוא הקובע. וממילא מעצם הדין אינו נכון להדליק בישיבות בחדר האוכל או במקום ציבורי אחר, אלא ידליק בחדר שישן בפנימיה. וכל זה מדובר למי שאינו מדליק בחוץ אלא בתוך הישיבה וכן זה אמור בשאין חשש לשריפה. לכן לפי הצעת הגר"מ פיינשטיין שלו היו ממנים שומר על כל מסדרון שישמור משריפה, ואחר זמן החיוב המאוחר ביותר לפי ר"ת היו מכבים את הנרות והשומר היה הולך. והיינו שהיו מדליקים בישיבה בכניסה לכל חדר על יד המזוזה. ואע"פ שהיו להם חלונות בחדרים מ"מ האנשים בחוץ לא היו יכולים לראות את הנרות כיון שהיה שם מקום שומם. וזה עדיף מאשר להדליק בחדר אוכל ציבורי. ולכן כך נהגו שכל בחור מדליק בכניסה לחדר כמה בחורים בכל כנימה לחדר.

מכתב של הגר"א שפירא

ב כיום עם כינון הפנימיות בישיבות שבו תלמיד הישיבה שוהה שם כל שעות היממה ואינו סמוך על שולחן של בעלי בתים כמו לפניו, החדר של התלמיד היא היא הדירה הקבועה שלו ולא בית אביו, שם מבקר פעם בחודש או כשהוא חולה וזקוק לאמא. ועל כן עליו להדליק גם בחדר שלו בישיבה ולא יצא יד"ח בהדלקה של אביו, בין אם האב גר בחוץ לארץ ובין בארץ. יתר על כן מפורש בספר צידה לדרך לרבינו מנחם שאפילו שבן האוכל בבית אביו ויש לו בית מיוחד לישיבה ולישון צריך להדליק נר בביתו. ומוכיח שאפילו האב גר באותה עיר והבן הולך אצלו לאכול משלו, צריך הבן להדליק בביתו. וכ"ש בתנאי ישיבה כיום שכל זמנם הם נמצאים בישיבה חייב להדליק בחדרו ולברך.

ג בישיבה שלנו - בנין בן ארבע קומות, ולמעלה משמונים חדרים, שהיא למעשה עיירה קטנה שבה גרים מאות אנשים ההולכים במסלול קבוע במסדרון בין החדרים, יש להדליק ליד החדר במסדרון שבזה יש פרסומי ניסא יותר מאשר להדליק בחלון החדר שגבוה מאד מרשות הרבים ולא רבים יכולים להבחין בנרות הדולקות. ואם כי מבואר בריטב"א שדין גבוה עשרים אמה נאמר רק על גובה החדר ולא מרצפת רה"ר אבל עכ"פ יש בזה פחות פרסומי ניסא. ועיי"ש בצידה לדרך שהרבה אנשים בחצר - אע"פ שיכול גם להשתתף להדליק בפתח החצר - מצוה להדר ולהדליק כל אחד פתח ביתו. וזה הוזכר גם בשו"ע. ולכן זה עדיף גם מחדר האוכל המשותף לכולם. וגם יש לתלמידים בו פחות זכויות שכן אחרי האוכל אינם יכולים לשהות לפי רצונם משא"כ בחדר שלהם הם יכולים לשהות כרצונם. ולכן הוי שאול להם. ואימ"ל בכל הנ"ל.

הגר"א שפירא

תלמידים בישיבה יש להם זכויות ממון של שואל בחדריהם אם כי ההחלטה בידי ראשי הישיבה על המשך לימודיהם אם לאו בשאינם מקיימים את חובותיהם בישיבה בסדרי הישיבה וכו' וכשואל שמפר תנאי השאלה. בחדר האוכל אין לבחורים זכויות קנייות אלא כמי שסועד במסעדה ומפנה את המקום. וכך בני הישיבה מפנים את המקום לאחר האכילה. באולם בית המדרש יש להם זדאי זכויות קבועות ללמוד ולשם כך קיים ביהמ"ד להגות בו יומם ולילה. אבל ביהמ"ד פתוח גם לכל אדם אחר הרוצה ללמוד יום ולילה, אבל אין לתלמידים זכויות של שואל אלא כמו בכל ביהמ"ד.

וע"כ מקום החיוב העיקרי להדלקת נר חנוכה הוא לכל אחד בחדר שלו ולא בחדר האוכל ולא בבית המדרש.

דף מקורות

אין יוצאים יד"ח בהדלקת נ"ח בבית ההורים באשר מקום המגורים הקבוע הוא בישיבה. היות ובפנימיה מתאכסנים קרוב ל-300 תלמידים כ"י הר"ז כעיירה קטנה לעצמה והעובדה שהמסדרון מכוסה בתקרה אינה משנה. וע"כ יש להדליק לכתחילה ליד החדר במסדרון. וגם נר אחד בחלון כדין בית שיש לו שני פתחים.

מועו"ז לגר"מ שטרנבוך

צריך להדליק במקום שישן דוקא... אף שמבואר ברמ"א להדליק במקום אכילה, היינו כשיש שני מקומות... פיתא גורם והוא עיקר דירה... אבל בן ישיבה אוכל כאכסנאי בחדר אוכל דישיבה, ודירתו כשלו היינו חדר שינה שלו דשם מבלה בעת הפנאי, על כן זהו חדרו ומברך שמה".